

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा

भारत मौसम विभाग

प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल अॅग्रोमेट अॅडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 13-08-2024

नागपूर(महाराष्ट्र) मध्ये मौदा ब्लॉक करा साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2024-08-13 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2024-08-14	2024-08-15	2024-08-16	2024-08-17	2024-08-18
पर्जन्यमान (मिमी)	15.8	17.0	14.9	17.0	16.3
कमाल तापमान (अं.से)	33.0	33.4	33.4	32.0	32.2
किमान तापमान (अं.से)	23.9	24.0	23.7	24.0	24.1
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	88	89	86	91	89
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	63	64	62	70	69
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	10	8	9	8	10
वाऱ्याची दिशा(अंश)	284	295	263	242	246
मेघाच्छादन (ऑक्ट)	4	5	5	5	6

हवामान सारांश / चेतावणी:

• भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या तालुकास्तरीय मूल्यवर्धित अंदाजानुसार, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या तालुकास्तरीय मूल्यवर्धित अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस दिनांक १४ ते १८ ऑगस्ट, २०२४ दरम्यान आकाशांशिक ढगाळ ते मुख्यतः ढगाळ राहण्याची शक्यता, दिनांक १४, १५, १६, १७ आणि १८ ऑगस्ट, २०२४ रोजी काही (विरळ) ठिकाणी खूप हलक्या ते हलक्या/मध्यम स्वरूपाचा पाऊस होण्याची अधिक शक्यता वर्तविण्यात आली आहे. • विस्तारित स्वरूपाच्या अंदाज प्रणालीनुसार विदर्भामध्ये दिनांक १८ ते २४ ऑगस्ट २०२४ या आठवड्यामध्ये पाऊस हा सरासरी एवढा राहण्याची शक्यता तसेच कमाल व किमान तापमान सरासरी एवढे राहिल.

कृषि सल्ला:

• कृषी रसायनांच्या फवारणीची कामे, उभ्या पिकामध्ये खते देण्याची कामे तसेच आंतरमशागतीची कामे पुढील ३ ते ४ दिवस पावसाची उघडीप असताना, स्थानिक स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थितीचा अंदाज घेऊन शक्यतो सकाळच्या वेळी करावीत. आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी, डवरणी) वाफसा अवस्थेत सुरू ठेवावीत. • सद्य परिस्थितीत जमिनीतील उपलब्ध ओलावा लक्षात घेता, पिकाच्या गरजेनुसार व शिफारशीनुसार खतांच्या मात्रा द्याव्यात. • धानाच्या रोपांची रोवणी राहिली असल्यास, ती रोपांची मुळे रुजेपर्यंत बांधीत पाण्याची पातळी १ इंच ठेवावी. • खरीप भुईमुग पिकास ५० टक्के फुलोरा अवस्थेत, हेक्टरी ४०० किलो जिप्सम देऊन, डवरणी करून भर द्यावी. • शेतकरी बांधवांनी कीड आणि रोगाचा प्रादुर्भाव जाणण्यासाठी पिकाचे नियमित निरीक्षण करावे, तसेच शिफारशीनुसार पिक वाढीच्या सुरुवातीच्या अवस्थेमध्ये नियंत्रणाच्या उपाययोजनांचा अवलंब करावा.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• कपाशीतीलमर व मूळकूज रोग व्यवस्थापनासाठी कार्बेन्डाझिम ५० डब्ल्यूपी२० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात आळवणी करावी.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
सोयाबीन	<ul style="list-style-type: none"> शेतकरी बांधवांनी सोयाबीन पिकामध्ये नियमित अंतराने शेताच्या ३ ते ४ ठिकाणी कीड/अळी चा प्रादुर्भाव तसेच त्यांच्या अवस्था या बाबतीत निरीक्षण करावे. यामुळे कीड नियंत्रणाचे उपाय राबविण्यासाठी मदत होईल. सोयाबीन पिकामध्ये पिवळा मिझेक विषाणू या रोगाचा प्रसार करण्यास कारणीभूत असलेल्या पांढऱ्या माशी या किडीच्या प्रतिबंधात्मक व्यवस्थापनासाठी शेतामध्ये ठीक ठीकाणी पिवळे चिकट सापळे लावावेत. सोयाबीन पिकावरील पिवळा मोझेक विषाणू/सोयाबीन मोझेक विषाणू या विशानुजन्य रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास प्रादुर्भाव ग्रस्त झाडे/पिक अवशेष शेताबाहेर नष्ट करावे तसेच एसिटामिप्रिड २५% + बायफेन्थ्रीन २५% डब्ल्यूजी २५० ग्राम प्रती हेक्टर या प्रमाणात फवारणी करावी. या व्यतिरिक्त पुर्वमिश्रीत शिफारशीत असलेल्या थायमिथोक्झाम + लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन १२५ मिली प्रति हेक्टर किंवा बीटासायफ्लूथ्रीन + इमिडाक्लोप्रिड ३५० मिली प्रति हेक्टर या प्रमाणात फवारणी करावी. या द्वारे खोड माशीचे या किडीचे नियंत्रण होईल. शेतकरी बांधवांनी अळ्या खाणाऱ्या शिकारी पक्ष्यांना थांबण्यासाठी सोयाबीन शेतात विविध ठिकाणी 'T' आकाराचे पक्षीथांबे उभारावेत.
सोयाबीन	<ul style="list-style-type: none"> सोयाबीन पिकामध्ये खोडमाशी किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास नियंत्रणासाठी थायमिथोक्झाम १२.६ टक्के + लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन ९.५% झेडसी १२५ मिली प्रति ५०० लिटर पाणी प्रति हेक्टर या प्रमाणात स्थानिक स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी.
सोयाबीन	<ul style="list-style-type: none"> सोयाबीन पिकामध्ये चक्री भुंगा या किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास, प्रादुर्भावग्रस्त झाडे उपटून शेताबाहेर नष्ट करावी. या किडीच्या प्रादुर्भावाची आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास, रासायनिक नियंत्रणासाठी थायक्लोप्रिड २१.७ एससी (७५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा इमामेक्टिन बेंझोएट ०१.९०% ईसी (४२५ मिली प्रति हेक्टर) किंवा आयसोसायक्लोसेरम ९.२% डब्ल्यू/डब्ल्यू डीसी (६०० मिली प्रति हेक्टर) किंवा कार्टेप हायड्रोक्लोराइड ०४% + फिप्रोनिल ००.५०% सीजी (२०० मिली/हेक्टर) किंवा एसिटामिप्रिड २५% + बायफेन्थ्रीन २५% डब्ल्यूजी (२५० ग्राम प्रति हेक्टर) किंवा टेट्रानिलीप्रोल १८.१८ एससी (२५०-३०० मिली/हेक्टर) किंवा प्रोफेनोफॉस ५० ईसी (१ लिटर प्रति हेक्टर) किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५०% एससी (१५० मिली प्रति हेक्टर) याप्रमाणात कोणत्याही एका कीटकनाशकाची पावसाच्या उघडीपीनंतर फवारणी करावी..
सोयाबीन	<ul style="list-style-type: none"> सोयाबीन पिकामध्ये उंट अळी किडीचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास व आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास, क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५०% एससी (१५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा इमामेक्टिन बेंझोएट ०१.९०% ईसी (४२५ मिली प्रति हेक्टर) किंवा ब्रोप्लानिलाइड ३०० g/1 एससी (४२-६२ ग्राम प्रति हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड २०% डब्ल्यूजी (२५०-३०० मिली प्रति हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड ३९.३५% डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी (१५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा एसिटामिप्रिड २५% + बायफेन्थ्रीन २५% डब्ल्यूजी (२५० ग्राम प्रति हेक्टर) किंवा इंडोक्साकार्ब १५.८०% ईसी (३३३ मिली प्रति हेक्टर) किंवा लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रिन ०४.९०% सीएस (३०० मिली प्रति हेक्टर) किंवा प्रोफेनोफॉस ५० ईसी (१ लिटर प्रति हेक्टर) किंवा टेट्रानिलीप्रोल १८.१८ एससी (२५०-३०० मिली/हेक्टर) किंवा पूर्व-मिश्रीत कीटकनाशक जसे की, बीटा-सायफ्लूथ्रिन ०८.४९% + इमिडाक्लोप्रिड १९.८१% डब्ल्यू/डब्ल्यू ओडी (३५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा नोव्हॅल्युरॉन + इंडोक्साकार्ब ०४.५०% एससी (८२५-८७५ मिली/हेक्टर) किंवा थायामिथोक्सम १२.६०% + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रिन ०९.५०% झेडसी (१२५ मिली/हेक्टर) किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल ०९.३०% + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रिन ०४.६०% झेडसी (२०० मिली प्रति हेक्टर) याप्रमाणात कोणत्याही एका कीटकनाशकाची पावसाच्या उघडीपीनंतर फवारणी करावी.
सोयाबीन	<ul style="list-style-type: none"> सोयाबीन पिकामध्ये तंबाखूची पाने खाणाऱ्या अळीचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास व आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास, नियंत्रणासाठी, इमामेक्टिन बेंझोएट ०१.९०% ईसी (४२५ मिली प्रति हेक्टर) किंवा ब्रोप्लानिलाइड ३०० g/1 एससी (४२-६२ ग्राम प्रति हेक्टर) किंवा एसिटामिप्रिड २५% + बायफेन्थ्रीन २५% डब्ल्यूजी (२५० ग्राम प्रति हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड २०% डब्ल्यूजी (२५०-३०० मिली प्रति हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड ३९.३५% डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी (१५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा इंडोक्साकार्ब १५.८०% ईसी (३३३ मिली प्रति हेक्टर) किंवा टेट्रानिलीप्रोल १८.१८ एससी (२५०-३०० मिली प्रति हेक्टर) किंवा स्पिनोटेरम ११.७ एससी (४५० मिली प्रति हेक्टर) किंवा नोव्हॅल्युरॉन + इंडोक्साकार्ब ०४.५०% एससी (८२५-८७५ मिली/हेक्टर) याप्रमाणात कोणत्याही एका कीटकनाशकाची पावसाच्या उघडीपीनंतर फवारणी करावी..
मुग	<ul style="list-style-type: none"> मागील आठवड्यातील तापमानातील घट व उच्च आद्रता यामुळे मुग पिकावर भुरी भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास डिनोकेप १० मिली किंवा पाण्यात मिसळणारे गंधक ३० ग्राम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून शांत व स्वच्छ हवामान असताना फवारणी करावी.
उडीद	<ul style="list-style-type: none"> तापमानातील घट व उच्च आद्रता यामुळे मुग पिकावर भुरी भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास डिनोकेप १० मिली किंवा पाण्यात मिसळणारे गंधक ३० ग्राम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून शांत व स्वच्छ हवामान असताना फवारणी करावी.
कपाशी	<ul style="list-style-type: none"> डवरणी आणि खुरपनीची कामे शक्यतो सकाळच्या वेळी करावी. प्रभावी तन व्यवस्थापनासाठी तन २ ते ३ पानावर असताना तन नाशकाचा वापर करावा. • पिक उगवणीनंतर तन व्यवस्थापनासाठी, रुंद

पिक	पिक निहाय सल्ला
	<p>पानाच्या तन नियंत्रणासाठी पायरिथिओबॅक सोडियम १० % ईसी १२.५ मिली ते १५ मिली प्रती लिटर पाणी किंवा गवतवर्गीय प्रकारच्या तन नियंत्रणासाठी क्लिझालोफॉप इथाइल ५ % ईसी १५ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून जमिनीमध्ये पुरेसा ओलावा असताना स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थिती असताना सध्याच्या पावसाच्या उघाडीनंतर फवारणी करावी. • पिक उगवणीनंतर रुंद व अरुंद पानाच्या तन व्यवस्थापनासाठी पायरिथिओबॅक सोडियम ६ % ईसी + क्लिझालोफॉप इथाइल ४ % ईसी २० ते २५ मिली प्रती १० लिटर पाणी या प्रमाणात जमिनीमध्ये पुरेसा ओलावा असताना स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थिती असताना सध्याच्या पावसाच्या उघाडीनंतर फवारणी करावी. • मर आणि मूळकूज रोग लक्षण आढळलेल्या शेतात, रोगग्रस्त रोपाच्या सुरुवातीच्या काळात व निरोगी रोपांच्या बाजूस रोग व्यवस्थापनासाठी कार्बेन्डाझिम ५० डब्ल्यूपी @ २० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून मुळापर्यंत जाईल अशी आळवणी पावसाच्या उघाडीनंतर (ड्रॅचींग) करावी. • बागायती संकरित कपाशीला ४० किलो नत्र (९० किलो युरिया प्रति हेक्टर.) आणि कोरडवाहू संकरित /हिरसुटम कपाशीला ४५ किलो नत्र (९७.६५ किलो युरिया प्रति हेक्टर) या रासायनिक खताची मात्रा द्यावी. • कपाशी पिकास फुलोऱ्याच्या अवस्थेत २ % युरियाची पहिली फवारणी पेरणीनंतर ४५ दिवसांनी करावी. कपाशीमध्ये आकस्मिक मर रोगाची लक्षणे दिसून आल्यास कॉपर ऑक्सिक्लोराईड २५ग्राम + युरिया १००ग्रॅम १०लीटर पाण्यात मिसळून रोगाने प्रभावित झाडांना आळवणी करावी.</p>
भात	<p>• धान बांधावर झेंडूची सापळा पिक म्हणून लागवड करावी. • रोपांचे शेंडे तोडून बांबूच्या टोपलीत जमा करावी त्यामुळे रोपांच्या शेड्यांवर असणारी खोडकीडीची अंडी नष्ट होवून त्यामधून परोपजीवी किटकसूद्धा बाहेर पडतील. • गराडीची पाने १.५ टन प्रति हेक्टर या प्रमाणात चिखलनीचे वेळी शेतात टाकावीत, यामुळे गादमाशी, तुडतुडे आणि खोडकिडीचा प्रादुर्भाव सुद्धा कमी होतो. • तुडतुड्यांच्या व्यवस्थापनाकरिता रोपांची लावणी शिफारसीत अंतरावर (२० x १५ किंवा २० x २० सें.मी.), पट्टा पद्धतीने लागवड करावी (१० ओळी किंवा २ मीटर नंतर ३० सेमी. जागा मोकळी सोडावी). • रासायनिक खते:- जमिनीची तपासणी करून योग्य प्रमाणात रासायनिक खताचा वापर केल्यास शेती किफायतशीर होते. सर्वसाधारणपणे १०० किलो नत्र, ५० किलो स्फुरद व ५० किलो पालाश प्रति हेक्टर द्यावे. संपूर्ण स्फुरद व पालाश आणि नत्राची अर्धी मात्रा चिखलावर तर उरलेली नत्राची अर्धी मात्रा दोन समान हप्त्यात (फुटवे फुटण्याच्या वेळी साधारणपणे ३० दिवसांनी आणि लोंबी येण्याच्या सुरुवातीस साधारणपणे ६० दिवसांनी) विभागून द्यावी. • तण व्यवस्थापन:- • १) उगवणपूर्व :- पेंडीमेथालिन ३० % ई. सी. @ ५० मिली रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात किंवा प्रेटिलाक्लोर ५० % ई. सी. @ २० ते ३० मिली रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात किंवा पायराझोसल्फुरॉन इथाइल १०% डब्ल्यू.पी. @ २ ते ३ ग्रॅम रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • २) उगवणपश्चात:- बिसपायरीबॅक सोडियम १०% एस.सी. @ ६ ते ७ मिली रोवणीनंतर १० ते १५ दिवसांनी किंवा ब्युटाक्लोर ५०% ई. डब्ल्यू.@ ५० ते ६० मिली रोवणीनंतर १० ते १५ दिवसांनी किंवा अझिमसल्फुरॉन ५०% डी.एफ. @ २.३ ग्रॅम रोवणीनंतर २० ते २५ दिवसांनी प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • किड व्यवस्थापन:- • खोडकिडीच्या व्यवस्थापनासाठी हेक्टरी २० या प्रमाणे कामगंध सापळे लावावे. ट्रायकोग्रामा जापोनिकम (ट्रायकोकार्ड) हे परोपजीवी किटक हेक्टरी ५०,००० अंडी या प्रमाणात दर ७ दिवसांच्या अंतराने ३ ते ४ वेळा सोडावे. शेतात १० % किडग्रस्त फुटवे दिसताच क्लोरॅनटानीलीप्रोल ०.४ % दाणेदार @ १० कि.ग्रॅ. किंवा कारटॅप हायड्रोक्लोराईड ४ जी @ १८ कि.ग्रॅ. किंवा फीप्रोनिल ०.३ जी @ २५ कि.ग्रॅ. प्रती हेक्टर बांधीमध्ये पाणी असताना टाकावे किंवा क्लोरॅनटानीलीप्रोल १८.५ % एस.सी. @ ३ मिली. प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.</p>
तूर	<p>• तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
मिरची	<p>• तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>
संत्रा	<p>• सततचा रिमझिम पाऊस व सततचे ढगाळ हवामान हे बुरशीजन्य रोगाच्या संक्रमनास पोषक आहे. देठ सुखी, पानावरील डाग, पानगळ व फळांवर तपकिरी डाग या रोगास कारणीभूत असलेल्या बुरशीला पोषक हवामान असल्याने बगीच्यातील विकृती फळ गळीचे लक्षण जाणून त्याप्रमाणे उपाययोजना कराव्या. • पावसाचे पाणी फळ बागेत साचून राहणार नाही याची काळजी घ्यावी, जमिनीच्या उताराच्या दिशेने साचलेल्या पाण्याचा तात्काळ निचरा करावा. • गळ झालेल्या पानांची व फळांची विल्हेवाट लावावी. फळबागेत गळ झालेल्या फळाचे ढीग ठेऊ नये अशे ढीग कीड व रोगाचा प्रसार होण्यास कारणीभूत ठरतात. • फायटोथोरा बुरशीमुळे होणाऱ्या पानगळ व फळावरील तपकिरी कुज “ब्राऊन रॉट” या रोगाचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून संपूर्ण</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
	झाडावर फोसातील एएल * २.५ ग्राम किंवा कॉपर ऑक्सिक्लोराईड * ५० डब्ल्यूपी ३ ग्राम प्रती लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. रासायनिक कृषी रसायनांच्या फवारणी नंतर ट्रायकोडर्मा हार्जियानम* अधिक सुडोमोनास फ्ल्यूरोसन्स* १०० ग्राम प्रत्येकी या प्रमाणात १ किलो शेणखतात मिसळून झाडाच्या परीघातात जमिनीतून द्यावे. • कोलेटोटीकम बुरशीजन्य फळगळ व्यवस्थापनासाठी ०.६ टक्के बोर्डेक्स मिश्रणाची किंवा कॉपर ऑक्सिक्लोराईड * ५० डब्ल्यूपी २.५ ग्राम* किंवा अझोक्सीस्ट्रोबिन + डायफेनकोनाझोल* १ मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • (* संशोधनावर आधारित शिफारस, लेबल क्लेम नाही)
वांगे	• तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.
टोमॅटो	• तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.
आंबा	• एक वर्ष वयाचे गावरान आंब्याच्या रोपट्यावर दशहरी, केशर, आम्रपाली जातीचे मृदकाष्ट कलम करावे.
पपई	• पपईची ६-७ आठवडे वयाची रोपे २x२ मीटर अंतरावर ३०x३० x३० सें.मी. आकाराचे खड्डे खोदून भरावीत व रोपांची लागवड करावी.
मुळ्या	• मुळ्याच्या पुसा देशी, पुसा केतकी जातीचे बियाणे ४५ x १० सें.मी. अंतरावर वरंब्यावर बी टोकून करावी. यावेळी वाफसा अवस्थेत हेक्टरी ५० किलो नत्र + २५ किलो स्फुरद द्यावे.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	• पूर्ण वाढ झालेल्या दुभत्या जनावरास दिवसाला २४ ते २५ किलो हिरवा चारा व ५ ते ६ किलो कोरडा चारा द्यावा, समतोल आहाराच्या दृष्टीने एकदल व द्विदल चान्याचे प्रमाण अर्धे अर्धे असावे. जनावराच्या आहारात १२ ते १३ किलो एक दल चारा, जसे कि, बाजरी, मका, ओट, नेपिअर इत्यादी तर द्विदल वर्गीय चारा जसे कि, लसून घास, चवळी इत्यादी चा समावेश करावा. • पाण्याची उपलब्धता व चान्याची गरज लक्षात घेऊन ऑगस्ट अखेर पर्यंत संकरीत नेपिअर ची लागवड करावी. लागवडीसाठी फुले जयवंत(आरबीएन-१३), फुले गुणवंत व फुले यशवंत या वाणाची निवड करावी. • गोठ्यातील जमीन कोरडी ठेवावी व स्वच्छता राखावी. • बुरशी लागू नये यासाठी जनवारांचे खाद्य व चारा सुरक्षित साठवावा. • जनावरांच्या गोठ्याचा सभोवतालील परिसर स्वच्छ व निरोगी ठेवावा आणि गोठ्याभोवती असलेली अनावश्यक झाडे झुडुपे काढून टाकावीत. • नवीन हिरवा चारा जास्त प्रमाणात खाण्यास जनावरांना प्रतिबंध करावा.
बकरा किंवा बकरी	• शेळ्यांना पायखुरी/तोंडखुरी, घटसर्प आणि आंत्रविषार टाळण्याकरिता पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने लसीकरण करावे. जनावरांना स्वच्छ आणि थंड पाण्याची सोय करावी.

कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला:

कुकुटपालन विषयक	कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला
पक्षी	• पक्षांना सकस आहार तसेच स्वच्छ व थंड पाण्याची व्यवस्था करावी.